

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Я. І. Зарічної «Кінофестивалі в Україні як інститути культурної легітимізації: динаміка форматів, кураторські стратегії та адаптивність в умовах кризи», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 «Культурологія» (галузь знань 03 «Гуманітарні науки»)

Наявність та обґрунтованість наукової проблеми. Дослідницька тема відзначається високим ступенем актуальності та необхідністю, оскільки зосереджена на динаміці культурних інституцій у контексті національного спротиву, посттоталітарного переосмислення та агресії з 2014 року. Українські кінофестивалі за цей період якісно трансформувалися, перетворившись із майданчиків для естетичної репрезентації на складні соціокомунікативні механізми, які виконують ключові функції в освіті, соціальній мобілізації та культурній дипломатії. Наукова проблема, яка полягає у відсутності цілісної концептуальної рамки для культурологічного аналізу кінофестивалів як інструментів легітимізації та адаптивності в умовах криз, є вичерпно обґрунтованою. Здобувачка чітко артикулює цей теоретичний пробіл, посилаючись на ключові праці в теорії публічної сфери (Ю. Габермас, Н. Фрейзер) та спеціалізованих Film Festival Studies.

Новизна одержаних наукових результатів дослідження, повнота їх викладення у публікаціях здобувача. Сформульована мета – комплексно вивчити феномен кінофестивалів як інститутів культурної легітимізації – досягнута повною мірою. Наукові результати мають суттєву новизну і є першою в українському науковому просторі системною спробою охоплення цієї проблематики. Положення наукової новизни повністю підтверджені у висновках (10 пунктів) та охоплюють: комплексний аналіз кінофестивалів як багатовимірних інститутів культурної публічності (інституційний, публічний, культурний, громадсько-комунікативний виміри); обґрунтування концепту «інституційної диверсифікації» як ключового механізму стійкості (п'ять домінуючих форматів); виявлення триетапної еволюції тематики

фестивального кіно (деполітизація, політизація, документалізація) та її кореляції з формуванням ідентичності; систематизацію кураторських стратегій з акцентом на етичну трансформацію після 2014–2022 рр.; виокремлення явних та латентних функцій фестивалів. Основні результати повно відображені у трьох фахових статтях у виданнях категорії «Б» та семи апробаційних публікаціях.

Обґрунтованість отриманих результатів – наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Отримані положення та висновки логічно й емпірично обґрунтовані. Дослідження спирається на ґрунтовний міждисциплінарний апарат (теорія полів П. Бурдьє, дискурс-аналіз) та аналіз широкої емпіричної бази (50+ фестивалів, 346 джерел), що дозволяє робити достовірні узагальнення щодо стійкості, функціоналу та ролі фестивалів у деколонізації. Практичні рекомендації для органів влади, організаторів та ЗВО є конструктивними і мають прикладне значення для оптимізації культурної політики.

Наявність/відсутність теоретико-методологічного підґрунтя дослідження. Теоретико-методологічне підґрунтя сформоване належним чином і детально розкрито. Воно включає інтеграцію класичних теорій (публічна сфера Ю. Габермаса, лімінальність Е. Дюркгайма) з сучасними підходами (Film Festival Studies, концепції культурної дипломатії, деколонізації). Чітко окреслено концептуальний каркас (культурна публічність, інституційна логіка, кризова адаптивність), що забезпечує солідну основу для аналізу українського контексту.

Практичне значення результатів дослідження. Результати мають чітке практичне значення для кількох напрямів: органи державної влади: для удосконалення стратегій підтримки фестивального руху, механізмів фінансування та нормативних документів у сфері культурної політики; організатори фестивалів: при моделюванні інституційних структур, розробленні кураторських стратегій (етичні критерії, гібридні формати) та кризових протоколів (релокація, цифровізація); заклади вищої освіти: для

створення та оновлення навчальних курсів з фестивального менеджменту та культурної політики; громадські організації та міжнародні партнери: при плануванні транскордонних проєктів та промоції українського кіно. Запропонована типологія та концепт диверсифікації можуть слугувати робочими інструментами.

Відсутність (наявність) порушень принципів академічної доброчесності; наявність довідки про перевірку на оригінальність. Порушень принципів академічної доброчесності не виявлено. Усі запозичення коректно оформлені, посилання на джерела присутні

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна праця повністю відповідає спеціальності 034 Культурологія та Порядку присудження ступеня доктора філософії (Постанова КМУ № 44). Робота структурована належним чином, має необхідний обсяг (191 стор. основного тексту) та безумовно коректний науковий стиль.

Зауваження та дискусійні положення. Незважаючи на високий рівень дослідження, вважаємо за доцільне сформулювати низку зауважень, які можуть стати предметом подальшої наукової дискусії:

1. У дисертації недостатньо чітко розмежовано концепти «культурної публічності» та «інституційної легітимізації». Необхідно поглибити аналіз того, як інституційна влада завжди домінує та обмежує формування «афективно-раціональної публічності», що може вказувати на принципове протиріччя між відкритістю та контролем.

2. Дослідження підкреслює позитивну роль регіональних фестивалів у розвитку локальних ідентичностей. Водночас, у роботі відсутній критичний розгляд того, як використання регіональних традицій (наприклад, Маланки, кримськотатарської ідентичності) для фестивального ринку несе ризики їхньої комерціалізації, етнографізації та потенційної втрати автентичної соціальної функції.

3. З огляду на розвиток онлайн-платформ та інструментів цифрової публічності (згаданої афективної публіки), необхідно було представити

